

Puissances du romanesque

(Zuzana Malinovská: *Puissances du romanesque, Regard extérieur sur quelques romans contemporains d'expression française*, Clermont-Ferrand, Presses Universitaires Blaise-Pascal 2010, 181 s., ISBN 978-2-84516-449-9)

Marcela Poučová, Pedagogická fakulta MU, Brno, poucova@posta.ped.muni.cz

Zuzana Malinovská (Inštitút románskych a klasických filológií na Filozofickej fakulte Prešovskej univerzity) se specializuje se na francouzsky psanou literaturu a literární teorii. Její bohatou publikační činnost nově rozšířila monografie věnující se současné francouzské a frankofonní románové tvorbě *Puissances du romanesque, Regard extérieur sur quelques romans contemporains d'expression française*, která vyšla v univerzitním nakladatelství Presses Universitaires Blaise-Pascal univerzity Blaise-Pascal v Clermont-Ferrand. Jak upřesňuje podtitul, nejde o pohled celistvý. Pro charakteristiku směřování soudobé francouzské a frankofonní románové tvorby si autorka vybrala jen několik autorů (Ahmadou Kourouma, Colette Guedj, Richard Millet, Didier Daeninckx, Christine Angot, Jean Echenoz, Michel Houellebecq a Lydie Salvayre) a jen některá z jejich děl. Zdánlivě nesourodá směsice autorů a autorek pocházejících z nejrozličnějších sociálních a zeměpisných prostředí, od afrického Pobřeží slonoviny po nejintelektuálnější pařížskou čtvrt', a ještě více odlišná témata jejich tvorby slouží Zuzaně Malinovské za podklad, jehož skrytou osnovu – prvky charakterizující soudobou románovou tvorbu této literární oblasti – se snaží odhalit a ozřejmit. Vybrané romány jednotlivých autorů podrobuje pečlivému průzkumu. Činí tak nejprve z hlediska estetického, v ohnisku jejího zájmu stojí věčná otázka literární kvality a způsobu, jakým ji jednotliví autoři naplňují. Na příkladu románů Ahmadoua Kouroumy a Colette Guedj tématicky zaměřených na dítě a smrt, dochází k závěru, že skutečnou literární kvalitou představují romány, které v sobě dokáží sloučit formální vytříbenost s působivým příběhem. Otázka vztahu literatury a umění jako takového je rozebrána v kapitole věnované dvěma románům autorů *à la mode* Jeana Echenoze a Michela Houellebecqa. Oběma autorům není cizí ironický odstup, se kterým komentují soudobou společnost a uměleckou scénu a znovu a po svém nastolují otázku smyslu umění. Hra s banalitou, která má u Echenoze podobu parodie dráždivě se otírající o každodenní klišé našich všedních životů, se u Houellebecqa mění v existenciální drama. Houellebecqova snaha osvobodit se pomocí znovu objevené moci umění je marná. Jaký smysl má tedy umění, jestliže nedokáže změnit svět? Nezbyvá, než se podřídit trivialitě. Echenoz se jí snaží uniknout pomocí hry, které jeho texty hrají se čtenářem. Zdánlivě povrchní zábava však v sobě skrývá hlubší výpověď o našem fragmentárním světě, ve kterém si nikdo nemůže být ničím jist. Analýza Echenozových pseudo špiónážních a detektivních románů tvoří přechod k další tématicky významné kapitole a to vztahu literatury a sociální kritiky, tak jak ji v případě detektivního románu nastoluje Didier Daeninckx. Tomuto autorovi, stejně jako Lydie Salvayrové slouží románová forma k popisu hluboké společenské krize soudobé společnosti, z jejíž násilně potlačené kolektivní paměti se neustále derou na povrch připomínky zločinů, které spáchala sama na sobě i na jiných.

Průzkum soudobé románové estetiky je ukončen zkoumáním úlohy jazyka. Komplikovaný vztah k jazyku u autorů, kteří si za svůj literární jazyk vybrali francouzštinu aniž by v její oficiálně institucionalizované formě „byli doma“, je představen na tvorbě Ahmadoua Kouroumy. Protože není možné popsat africkou realitu akademickou francouzštinou, Kourouma používá směsici francouzštiny koloniální a neologismů a vytváří tak osobitou výpověď o světě, o němž, odkázání pouze na zkratkovité mediální obrazy, netušíme vůbec nic. Rovněž pro Richarda Milleta představuje jazyk nástroj, kterým se

pokouší oddálit společenský úpadek a agonii západního světa. Milletovo volání po očištění jazyka je tak současně voláním po očištění světa.

V druhé části monografie se autorka soustředí na to, co považuje za současné esenciální téma literatury a to nejen francouzské: hledání identity a vztah jedince ke světu. K tomuto průzkumu jí slouží dílo Christine Angotové a opětovně i dílo Lydie Salvayrové a Michela Houelbecqa. Zkoumání uzavřeného mikrokosmu Angotové, obrazu světa jako světa slov Salvayrové a „entomologického“ pohledu Houelbecqova vyplývá v závěrečnou konstataci: současný francouzský a frankofonní román je románem znepokojujícím, ale především románem znepokojeným. Znepokojeným stavem současného světa, jehož se snaží být sice autobiografickým, ale přese všechno obrazem. A to není tak beznadějná konstatace.

Jak už bylo řečeno, pohled na současný francouzsky psaný román, který nám podává Zuzana Malinovská, není pohledem celistvým. Autorka mluví o románech a autorech jí očividně blízkých, jejichž výběr nemá za úkol charakterizovat jednotlivé aktuální proudy a tendence, ale daleko spíše poskytnout zvnitřněný náhled do problematiky. Podrobnou analýzu jednotlivých motivů lze připodobnit k hloubkovým vrtům, které dávají vytrysknout skrytým pramenům, či odhalují existenci ponorných myšlenkových toků, ukrytých autory hluboko pod povrchem děl. Široký záběr autorky, který se zdaleka neomezuje na znalosti z oblasti literatury, pak jednotlivá díla bezpečně zakotvuje v kulturním a historickém kontextu a to nejen francouzském.

Určeno poučenému publiku, které cítí potřebu hlouběji porozumět francouzské literatuře a kultuře.